

Η γλυκολεμονιά

του Χάρη Μάρκου Λεμονοφίδη

9.9.2017 Οικογενειακή συγκέντρωση στο σπίτι της Ειρήνης και Άντρας στο Γέρι, μετά το μνημόσυνο της μητέρας.

Ήρθε κουβέντα για γλυκολέμονα. Λίγοι από μας ξέρανε τι είναι. Σκέφτηκα πώς να εξηγήσω τι είναι. Μπήκα στο διαδίκτυο και βρήκα πως ονομάζεται Κι-τρέα η λιμεττία. Καθόλου ικανοποιητικό. Λίαν ανεπαρκές. Ανοίκειο πράγμα! Συγκάλεσα γενική συνέλευση των αισθήσεων και μνήμης και καταλήξαμε στο πιο κάτω.

Ήρτεν προχτές η Άντρα μαζί με την Ειρήνη
Και φέραν γλυκολέμονα από τ' αγρόκτημά τους.

Ο Βίκτωρας κι η Λέϊα¹ είπαν μωρέ² τ' ειν' τούτο;
Εμείς ολόκληρη ζωή δεν είδαμ' έτσι φρούτο.

Όταν ήμαστε μικροί είχαμε σχολείο και τα Σάββατα. Μετά το σχολείο πηγαίναμε στο μπακάλικο του παππού Μάρκου. Είχε πολλή δουλειά και όλοι βοηθούσαμε. Το μαγαζί γεμάτο και όλοι μας σε εγρήγορση. Ήταν κάποιος που προσπάδησα να εξυπηρετήσω. Μου είπε «νου σελινιού ελιές». Δεν κατάλαβα. Μου το είπε 2-3 φορές και πάλι δεν κατάλαβα. Τότε πήρε ένα υπεροπτικό ύφος και μου είπε δυνατά: Νου σελινιού, νου, έσιης νου; Και ακολουθώντας κάγχασε ευχαριστημένος με την ευφυΐα του. Συνήθως θα σιωπούσα αλλά δεν τον άντεξα και αυθόρμητα του απάντησα: Για να μεν αγοράζω, έχω! Δεν τον ξανά είδαμε από τότε!

Σπίτι στην Κυθρέα

Βγαίνοντας από την πίσω πόρτα – κάγκελο
Αριστερά το γιασεμί που αναρριχήθηκε σχεδόν παντού
Και ο μεγάλος φούρνος της αυλής στην ίδια μεριά,
και μια μικρή αμυγδαλιά
που δεν πρόλαβε ν' ανθίσει και να δώσει καρπό,
αλλά έδωσε χαρά με το να μεγαλώνει.
Και μικρός φούρνος στα δεξιά
για το Κυριακάτικο ψητό,
έξω από την αποθήκη - αχυρώνα,

1. Βίκτωρ Κληρίδης περίπου 11 μηνών. Λέϊα Κληρίδου σχεδόν ενός μηνός. Ή νου μηνού στα Κυπριακά.

2. Πήγαινε τζιαί να πάης Κρήτη εμάθαν τζιαί το «μωρέ»

(ασιελονάρι στα Κυπριακά),
 μ' εργαλεία γεωργικά στο ένα τρίτο
 κι' άχερο πολύ στο άλλο κομμάτι.
 Κι' η κοπριά στη μέση της αυλής, μακρόστενη,
 με την παλιά δουκάνη μπηγμένη οριζόντια στο χώμα
 στη δεξιά πλευρά της κοπριάς,
 με τις τσακμακόπετρες στην εξωτερική πλευρά.
 Και το παλιό της ξύλο έτριζε, όταν με κόπο
 Τραβούσαμε και αποσπούσαμε τις πέτρες αυτές
 Από τις τρύπες τους που με τέχνη ήταν βαλμένες.
 Μετά τις χτυπούσαμε μεταξύ τους και βγάζανε σπινθήρες.
 Θυμόμαστε τον παππού σε καρέκλα καδισμένο
 κι' η καρέκλα πάνω στην δουκάνη,
 να οδηγεί με τέχνη τα ζώα
 κάνοντας γύρους στ' αλώνι.
 Όταν τον ρωτήσαμε γιατί καθότανε στην καρέκλα
 Και βοηθούσε στ' αλώνισμα μ' αυτόν τον τρόπο
 μας είπε το έκανε για να θυμάται τον παππού του
 που κι' αυτός έκανε το ίδιο.
 Ξέρετε τι σημαίνει αυτό;
 Ελάτε μαθηματικοί της οικογένειας!
 Αργήσατε!
 Ο παππούς σας ο Μάρκος το βρήκε αμέσως!
 Πέντε γενιές Κυθρέα σημαίνει, μέχρι εμάς!
 Έξι ως εσάς και
 Εφτά γενιές ως τους Αλέξανδρο, Αμελή, Βίκτωρα,
 Λεία, Λουκά, Μαριάννα, Πηνελόπη και Χρίστη.
 Ριζωμένοι, ζυμωμένοι, χειροπαστοί,
 Αιώνες μοιραμένοι μας Κυθρέα!

Δεξιά το κοτέτσι (βουλή³ στα κυπριακά)

και μετά ο στάβλος με τις ταϊστρος
 (πάχνες στα Κυπριακά).
 στο βάθος αριστερά.
 Θυμάμαι μικρός,
 μη γνωρίζοντας άλλες πάχνες,

3. (Βουλή: Επειδή έχουμε και Ελλαδίτες αναγνώστες, που μάλλον δεν ξέρουν τις λεπτομέρειες της επικαιρότητας εδώ στην Κύπρο επεξηγώ τα ακόλουθα:

Πριν λίγα χρόνια ένας Κύπριος βουλευτής τόσο περήφανος για την συμπεριφορά των συναδέλφων του, με καμάρι αναφώνησε «εν γουμάς εδώ». Κι' από τότε στην αντίληψη πολλών από μας ο γουμάς (κοτέτσι) είναι συνώνυμο της βουλής).

κάθε Χριστούγεννα
σκεφτόμουνα τον Χριστό
στη μεσαία πάχνη.

Μετά,
στο έμπα της υπομονής,
αριστερά της μνήμης
ήταν το περιβόλι,
Με τα πολλά φρουτόδεντρα
και μύριες αναμνήσεις.

Στο έμπα του περιβολιού,
Δεξιά του μικρού
πάντοτε ανοιχτού
κάγκελου εισόδου
η τεράστια αντελούνα συκιά
πάντα γεμάτη καρπό
που ωρίμαζε πριν (ante)
το αυγουσιάτικο φεγγάρι (Luna).
Εκεί στο κάγκελο ήταν το μεγάλο άκακο μαύρο φίδι
(θερκό στα Κυπριακά), ο φύλακας του περιβολιού.
Δεν το είδαμε ποτέ, αλλά το νοιώθαμε πως ήταν εκεί.
Ούτε μπαίναμε σε ιδιαίτερο κόπο να το ψάξουμε!

Αριστερά ήταν η γλυκολεμονιά.
Μικρή, ταπεινή, λεπτεπίλεπτη με λιγοστά φρούτα.
Τότε δεν ήταν από τ' αγαπημένα μας δέντρα,
γιατί δεν είχε φρούτα.
Ούτε προσφερόταν για σκαρφάλωμα.
Είχε κι' αγκάδια!
Τα χρόνια όμως μας έκαναν να την αγαπήσουμε
Το ίδιο με τ' άλλα δέντρα,
μέρος συνόλου αγαπημένου.

Κι' από το κόμμα το αδερφικό
Βγήκανε ψιδυριστά, ούτε ειδική παραγγελία να τα είχα,
τούτα τα λόγια τα καλά:

«Ίντα χεις γλυκολεμονιά κι επέσανέ σου τ' άνθη;
Γλυκολεμονιά
... Μήπως το κόμμα φτένεψε γη το νερό σου εκάθη;
Γλυκολεμονιά
.. -Δε φτένεψε το κόμμα μου και το νερό πολύ μου.
Έλα να σε δω
Που σε λαχταρώ!!
Μ' αργεί το φως μου να φανεί
Κι επέσανε οι ανθοί μου.....

Φως μου μην αργείς
Έλα να με βρεις!»⁴

Η Τιγρούλα

Κάποτε, σε ορισμένες από τις συχνές μου επισκέψεις στην Κυθρέα είτε στον ύπνο είτε με τα φτερά της μνήμης βλέπω την γιαγιά Ιουλία καθισμένη στην καρέκλα της να καδεύει την γάτα της, την Τιγρούλα, που καθόταν στην ποδιά της.

Απέραντη γαλήνη και στις δυο τους.

Εμείς προσηλωμένοι στα παιγνίδια μας μπαινοβγαίναμε στο σπίτι είτε από μπροστά είτε από την πίσω πόρτα κάγκελο στην αυλή. Σταματούσαμε μόνο αν μας ζητούσαν να κάνουμε κάνα δέλημα και μετά συνεχίζαμε. Σταματούσαμε επίσης, μόνο για μια στιγμή, όταν κτυπούσε η καμπάνα, όποια και να ‘τανε, από όποια εκκλησία από τις πολλές ενορίες.

Βάζαμε τον σταυρό μας βιαστικά και συνεχίζαμε.

Μια φορά μας φώναξε η γιαγιά να πάμε σπίτι και μας ήθελε για κάτι «νάχουμε την ευχή της».

Είχε ανεβεί η Τιγρούλα σ’ ένα ψηλό δένδρο και δεν μπορούσε να κατέβει. Νιαούριζε φοβισμένα και με κάποια δόση παράκλησης για βοήθεια. Σκαρφάλωσα πρώτος στο δένδρο και μετά ακολουθήσανε κι’ οι άλλοι.

Την πήρα με το ένα χέρι αφού πρώτα με γρατσούνισε ελαφρά σαν προειδοποίηση και την έδωσα πιο κάτω και ούτω καθεξής, σαν σκυτάλη, μέχρι που την κατεβάσαμε στο έδαφος.

Από τότε με άφηνε να την καδεύω και να μου νιαουρίζει χαρούμενα.

Έτσι ανέμελα περνούσαμε τις επισκέψεις μας στην Κυθρέα.

Ψες, ίσως να είχα βαρυστομαχιάσει, είδα όνειρο ότι είμαστε στην Κυθρέα. Όλοι όπως τότε με τα κοντοπαντέλινα, αδέρφια, ξαδέρφια, γειτονόπουλα. Πηγαίναμε όλοι μαζί, σε συμπαγές σχήμα, αργά αργά σαν σαρανταποδαρούσα και δεν αναγνωρίζαμε τίποτε από τα παλιά μας λημέρια. Ούτε ένα χαμόγελο, μια ευχή, ένα κελάρυσμα από το ποταμάκι, ούτε ένα δένδρο από το περιβόλι ούτε ένα καλωσόρισμα από γάτα ή καμπάνα.

Μόνο κάποια πρόβατα αλλοίδωρα που έντυσαν την ενοχή τους με περιφρόνηση.

«Μήτε νιαούρισμα, μήτε καμπάνα» που λέει κι ό ποιητής.

4. Στίχοι: Κωστής Μουδάτσος Μουσική - τραγούδι: Μιχάλης Ξυδάκης